

Hur går det efter IPS?

- En uppföljning av personer som erhållit IPS-stöd och vid avslut hade en anställning

Lotta Fritsch, Moa Löfgren Bergérus

juni 2026

Bakgrund

Individual Placement and Support (IPS) är den metod som enligt Socialstyrelsens nationella riktlinjer ges som högsta prioritet för personer med allvarlig psykisk sjukdom. Metoden grundar sig på 8 principer och innebär att personer som uttrycker önskan att arbeta, snabbt ska få stöd i att etablera kontakt med arbetsgivare på öppna arbetsmarknaden samt erbjudas kontinuerligt stöd och anpassning på arbetsplatsen. En framgångsfaktor är att personens erfarenheter, resurser och intressen matchas mot lämpliga arbetsuppgifter och arbetsmiljöer. Målet är arbete på den öppna arbetsmarknaden.

År 2012 genomförde två arbetsterapeuter en C-uppsats på AIR där arbetssituationen för personer som haft kontakt med Rehabiliteringsmottagning Psykos (AIR) under perioden 2001–2011 och som erhållit arbete undersöktes. Studien omfattade initialt 51 personer som erhållit arbete, varav 41 inkluderades i analysen efter bortfall.

Resultatet visade att 76 % (n=31) av deltagarna var i arbete vid uppföljningstillfället. Av dessa arbetade 32 % (n=13) heltid, och 54 % (n=22) hade en reguljär anställning utan anställningsstöd. Deltagarna återfanns inom ett brett spektrum av branscher. De faktorer som angavs som mest betydelsefulla med att ha ett arbete var förbättrad ekonomi, social tillhörighet samt upplevelse av meningsfullhet.

Sedan 2012 har AIR vidareutvecklat sitt arbetssätt och arbetar idag mer programtroget enligt IPS. Regelbundna programtrohetsmätningar utförs och utvecklingsmål följs upp kontinuerligt. Detta har bland annat medfört ett ökat fokus på arbetsgivarkontakter på den öppna arbetsmarknaden samt en högre genomströmning av personer, där insatser avslutas i ett tidigare skede om personen inte bedöms vara redo för arbete.

Som en del i arbetet med att följa upp följsamheten till IPS-metoden för AIR ett register över utvalda parametrar, såsom tidsåtgång till första arbetsgivarkontakt samt tid till arbete eller arbetsträning. Däremot sker ingen systematisk uppföljning efter avslutad insats, vilket innebär en kunskapslucka avseende om individer behåller sina arbeten, byter arbete eller hur de upplever sin arbetssituation över tid.

För att på nytt få en aktuell bild av situationen för personer som avslutats från AIR och som hade arbete vid avslut har därför en uppföljande undersökning genomförts. Undersökningen omfattar personer som haft kontakt med AIR under perioden 2020–2022 och som var i arbete vid avslutstillfället.

Metod

Genom AIR:s befintliga register identifierades de personer som avslutats under perioden 2020–2022 och som hade en anställning vid avslut. Urvalet omfattade initialt 53 personer. Bortfallet uppgick till 13 personer, vilka antingen inte kunde nås eller avböjde deltagande. Efter bortfall bestod undersökningsgruppen av 40 personer.

Datainsamlingen genomfördes genom telefonintervjuer samt journalgranskning avseende sociodemografiska uppgifter. Deltagarnas försörjningssituation vid start av IPS samt högsta formella utbildningsnivå och tidigare arbetslivserfarenhet framgår av tabell 1. I undersökningsgruppen ingick 13 kvinnor och 27 män. Åldersfördelningen på undersökningsgruppen, se tabell 2.

En enkät utformades med frågor om deltagarnas nuvarande arbetssituation. Frågorna var huvudsakligen kvantitativa, men inkluderade även inslag av kvalitativ karaktär för att fånga deltagarnas upplevelser av arbete och arbetssituation.

Samtliga personer informerades via brev om undersökningens syfte samt om att de skulle bli kontaktade per telefon för uppföljning av sin aktuella arbetssituation.

Tabell 1. Sociodemografisk variabler i undersökningsgruppen (n=40)

Variabel	Kategori	Antal
Försörjning (vid start av IPS)	A-kassa	1
	Aktivitetsersättning	4
	Aktivitetsstöd	4
	Försörjningsstöd	8
	Lön	4
	Sjukpenning	14
	Ingen / vet ej	5
Högsta formella utbildningen	Grundskola	9
	Gymnasium	16
	Högskola/Universitet	15
Tidigare arbetslivserfarenhet ja/nej	Ja	36
	Nej	3
	Vet ej	1

Tabell 2. Åldersfördelning

Ålder vid remiss	Antal deltagare	Man	Kvinna
21-30	15	11 (73%)	4 (27%)
31-40	6	4 (67%)	2 (33%)
41-50	12	6 (50%)	6 (50%)
51-60	6	5 (83%)	1 (17%)
61-65	1	1 (100%)	0

Resultat

Kvantitativt resultat

Resultatet visar att 30 personer, motsvarande 75 % av de intervjuade fortsatt är etablerade på arbetsmarknaden. Av dessa arbetar:

- 18 personer 100 %,
- 8 personer arbetar 70–80 %
- 4 personer arbetar 50 %

Vid jämförelse med arbetsomfattningen vid avslut på AIR framkommer att:

- 19 personer arbetar i samma omfattning som tidigare,
- 5 personer arbetar i högre omfattning,
- 4 personer arbetar i lägre omfattning,
- 3 personer är osäkra eller vet inte.

Av de 30 personer som var i arbete vid intervjutillfället hade:

- 15 personer en icke anpassad anställning
- 13 personer en anpassad anställning
- 2 personer vet ej

Vidare framkommer att 21 personer har kvar sin anställning på samma arbetsplats som vid avslut på AIR, medan 9 personer har bytt arbete. Majoriteten av deltagarna (n=21), uppger att de inte har några planer på att byta arbete i dagsläget. Nio personer överväger dock ett arbetsbyte. De vanligaste skälen som anges är lång resväg, fysiskt krävande arbetsuppgifter samt en önskan om att arbeta inom sitt utbildningsområde.

Deltagarna återfinns inom ett brett spektrum av branscher. Gruppen omfattar såväl yrken med höga utbildningskrav som yrken med lägre eller inga formella krav. Någon tydlig överrepresentation av arbeten med låga inträdeskrav kan inte identifieras; fördelningen mellan yrken med höga respektive låga krav på utbildning och förkunskaper är relativt jämn.

Vid uppföljningstillfället är 10 personer (25 %) inte etablerade på arbetsmarknaden. Av dessa är:

- 3 personer sjukskrivna
- 2 personer inskrivna i program på Arbetsförmedlingen
- 1 person ålderspensionär
- 1 person sjukpensionär
- 1 person återinskriven på AIR
- 2 personer har oklar sysselsättning

Kvalitativt resultat

Betydande faktorer med arbete

Deltagarna beskriver betydelsen av arbete utifrån fem övergripande teman: *meningsfullhet, inkomst, socialt sammanhang, struktur i vardagen* och *upplevelse av normalitet*.

Meningsfullhet beskrivs i termer av att bidra, känna tillhörighet och uppleva sig uppskattad i ett sammanhang. Deltagarna beskriver att en *inkomst* och att vara självförsörjande var en betydelsefull del i att ha ett arbete. Ett återkommande tema är betydelsen av *socialt sammanhang*.

Att ha ett arbete att gå till ger *struktur i vardagen* och bryter isolering, vilket beskrivs som avgörande för måendet. Flera deltagare uppger dessutom att arbetet bidrar till *upplevelsen av normalitet*, vilket uppges ha en positiv inverkan på deras psykiskt hälsa och stärkt självkänsla.

Utmanande faktorer med arbete

De utmaningar som identifieras i relation till arbete kan sammanfattas i fyra övergripande teman: *inläring av nya arbetsuppgifter, stress, trötthet* samt *inga utmaningar*.

Flera deltagare beskriver att *lära sig nya arbetsuppgifter* som utmanande. *Stress* beskrivs som en betydande utmaning och relaterades till flera faktorer, såsom arbetsuppgifternas omfattning, arbetstempo och arbetsmiljö. Exempel på belastande faktorer är hög ljudnivå, fysiskt krävande arbetsmoment, organisatoriska förändringar såsom chefsbyten samt övertidsarbete. *Trötthet* utgör ytterligare en utmaning, där deltagarna lyfter svårigheter kopplade till morgontrötthet, att komma i tid samt att upprätthålla ork under hela arbetsdagen.

Samtidigt uppger många deltagare att de inte upplevt några större utmaningar i sitt arbete.

Stödet från AIR

Samtliga tillfrågade uttrycker att de var nöjda eller mycket nöjda med det stöd de erhölet från AIR. Alla deltagare uppger att de avslutades på AIR vid för dem lämplig tidpunkt.

"Var väldigt skönt att ha någon som var på min sida."

Reflektion

Resultatet överensstämmer i stor utsträckning med de resultat som framkom i uppföljningen från 2011. Att 75 % fortfarande är etablerade på arbetsmarknaden indikerar att stödet inte enbart leder till inträde på arbetsmarknaden, utan även bidrar till en långsiktigt hållbar arbetssituation för personer med allvarlig psykisk sjukdom.

En positiv aspekt är att en stor andel arbetar heltid samt att många har anställningar utan anställningsstöd.

En viktig del i IPS-metoden är att matcha personernas resurser, hinder, önskemål och motivation mot lämpligt arbete. Den breda spridningen av yrken och branscher skulle kunna visa på att arbetsspecialisterna tar tillvara både hinder och resurser hos personerna samt nyttjar hela arbetsmarknaden i matchningen mot arbete. Att flertalet personer inte har bytt arbete eller övervägt att byta arbete kan indikera att en god matchning skett.

Betydelsen av att ha ett arbete och utmaningarna med det beskrevs oftast på ett allmänt och mer generellt sätt och inte kopplat till symtom eller diagnos på allvarlig psykisk sjukdom. Detta kan tolkas som ett uttryck för återhämtning och att arbetet bidrar till en identitet bortom patientrollen.

Datum: 2026-06-10

Dokumentnamn: Hur går det efter IPS? - En uppföljning av personer som erhållit IPS-stöd och vid avslut hade en anställning